[1] לא תסגיר עבד אל אדוניו [א] רבי אומר בלוקח עבד על מנת לשחררו הכתוב מדבר היכי דמי אמר רב נחמן בר יצחק כגון דכתב ליה לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו רבי מאיר דתניא [ב] האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי לאחר שאשתחרר לאחר שתשתחררי לאחר שימות בעליך לאחר שתמות אחותיך לאחר שיחלוץ לך יבמיך אינה מקודשת רבי מאיר אומר מקודשת רבי יוחנן הסנדלר אומר אינה מקודשת רבי יהודה הנשיא אומר[ג] מקודשת ומה טעם אמרו אינה מקודשת משום איבה ונחשוב נמי רבי יהודה הנשיא היינו [ד] רבי היינו ר' יהודה הנשיא ונחשוב נמי רבי עקיבא [ה] דתניא [ו] קונם שאני עושה לפיך אין צריך להפר רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יתר מן הראוי לו האיתמר עלה [ז] אמר רב הונא בריה דרב יהושע [א] באומרת יקדשו ידי לעושיהם וידים איתנהו בעולם: **מתני'** [ב] האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאדבר עליך לשלטון ואעשה עמך כפועל דבר עליה לשלטון ועשה עמה כפועל מקודשת ואם לאו אינה מקודשת: **גמ'** אמר ריש לקיש [ג] והוא שנתן לה שוה פרוטה ובשכר לא והתניא בשכר שהרכבתיך על החמור שהושבתיך בקרון או בספינה אינה מקודשת בשכר שארכיבך על החמור שאושיבך בקרון או בספינה מקודשת וכי תימא ה"נ בדיהב לה שוה פרוטה והא בשכר קאמר ועוד תניא שב עמי בצוותא ואקדש לך שחוק לפני רקוד לפני עשה[ח] כדימוס הזה שמין אם יש בו שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת וכי תימא ה"נ בדיהב לה שוה פרוטה והא שמין אותו קאמר תיובתא דריש לקיש אמר לך ריש לקיש האי תנא ברא סבר [ט] אינה לשכירות אלא לבסוף [י] ותנא דידן סבר [כ] ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ומאי דוחקיה דריש לקיש לאוקמיה למתניתין בישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ובדיהב לה אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני על מנת ניתני בשכר אלא ש"מ כל על מנת היכא דיהיב לה הוא: **מתני'** [ה] על מנת שירצה אבא רצה האב מקודשת ואם לאו אינה מקודשת מת האב הרי זו מקודשת מת הבן מלמדין האב לומר שאינו רוצה: **גמ'** [י] מאי על מנת שירצה אבא אילימא עד דאמר אבא אין אימא מציעתא מת האב הרי זו מקודשת והא לא אמר אין אלא

על

לא תסגיר. אזהרה לב"ד שלא יסגירוהו לבעליו להשתעבד בו: **לכשאקחך.** דבר שלא בא לעולם הוא: [א] **בלוקח עבד ע"מ לשחררו.** דאי בשיחררו ובא להשתעבד בו לא קרי ליה קרא עבד: **משום איבה.** איבת אחותה ואיבת בעלה ואשארא כר"מ סבירא ליה: **קונם שאני עושה לפיך.** מעשה ידי יהיו לפיך כהקדש אין בעלה צריך להפר שאין נדרה חל שהרי משועבדת לו: **שמא תעדיף.** על מעשה ידיה יותר מן הראוי לו [כ] ויותר ממה שהיא חייבת לעשות לו ובכתובות (דף סד:) אמרינן מה היא עושה לו משקל ה' סלעים שתי ביהודה שהן עשר סלעים בגליל וכי אתיא העדפה קדשה [ב] אע"ג דלא באה לעולם בשעת הנדר: **לעושיהם.** למי שבראם ומיהו במידי דמשתעבדי [ל] ידיה לבעל לא מצי לאקדושינהו: **מתני' אעשה עמך כפועל.** בפעולת יום אחד: **גמ' והוא שנתן לה פרוטה.** ואמר לה התקדשי לי בפרוטה זו על מנת כו' והא אתא לאשמועינן תנא דידן דבשכר דיבור או בשכר פעולה לא מקדשה דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ומלוה הוא ולקמן מפרש היכי שמע לה ר"ל ממתני': **שהרכבתיך.** כבר נתחייבה לו והוי מלוה גבה: **שארכיבך.** והרכיבה: **בצוותא.** שלא אשב יחידי: **דימוס.** בנין: **ע"מ.** תנאה משמע ולא בשכר: **מתני' ע"מ שירצה אבא.** אביו של חתן: **רצה האב.** בגמ' מפרש לה: **מלמדין וכו'.** כדי לעקור את הקידושין למפרע ולא תזקק ליבם: **גמ'** ע"מ

כגון דכתב ליה לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו. הכא משמע דלמ"ד אדם מקנה דשלב"ל מ"מ צריך הוא לומר מעכשיו וכן משמע בפ"ק דב"מ (דף טז:) דקאמר התם אמר [מ] רבא שדה זו לכשאקחנה תהא קנויה לך מעכשיו וקשה דהא מילתא דרבי מאיר בסמוך גבי לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי כו' דאמר ר"מ מקודשת ולא קאמר דליבעי למימר מעכשיו[א] ואמאי צריך לומר בשדה ובעבד טפי מבגר וכי תימא דהא דקאמר מקודשת היינו היכא דאמר מעכשיו ואע"ג דליתיה בברייתא וכדאשכחן בפ' האשה שנפלו (כתובות דף פב.) גבי משוך פרה זו ולא תהא קנויה לך עד לאחר ל' יום ומוקי לה דאמר מעכשיו ואע"ג דליתיה במילתיה הא לא נהירא לומר כן דמסברא מהני למ"ד אדם מקנה דשלב"ל כדבר שבא לעולם דלא מצינו חלוק בדבר ובדבר שבא לעולם לא מצרכינן לומר מעכשיו דהא [נ] אמר במתניתין הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום לא בא אחר וקידשה מקודשת ואע"ג דלא אמר מעכשיו והדרא קושיא לדוכתיה לכך אומר ר"י דלא דמי דלגבי קידושין היינו טעמא דלא בעי למימר מעכשיו משום דסתם קידושין בכסף וקנין מעות לא מתבטל כדאמר לעיל[ס] לא בא אחר וקדשה מקודשת ואע"ג דנתאכלו המעות אבל הכא גבי שחרור של עבד וגבי שדה דהתם רוב קניינם בשטר ואם לא אמר מעכשיו ה"א[ע] אם נתקרע השטר בתוך הזמן העבד לא יהא משוחרר וגבי שדה נמי לא יהא קנוי לו להכי נקט בשדה ובעבד לישנא דמהני בכל ענין אפי' נקרע השטר והיינו כשאמר לו מעכשיו והר"ס פירש דלהכי נקט מעכשיו גבי שדה ועבד לאשמועינן דסבר כר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אע"פ שרוצה שיחול הקנין מעכשיו קנה דאי לא נקט מעכשיו ה"א דאתיא אפילו כרבנן וצריך לעשות קנין אחר[פ] השחרור וא"ת כיון שלא חל הקנין אמאי הזהיר הכתוב שלא להסגיר עבד אל אדוניו הא לא שיחרר ליה מ"מ [צ] כשפדוהו או קניהו שליחותיה עבדינן דניחא ליה דליקו בהימנותיה כדאמרי' בפ"ק דב"מ (דף טו:) גבי גזל שדה וחזר ולקחה מבעלים הראשונים כו' ומסיק דניחא ליה דליקו בהימנותיה אבל גבי קידושין לא שייך למימר הכי ולכך לא בעי אמר מעכשיו ומיהו קשה לפר"י דפירש דמעכשיו מהני אפי' נתקרע הגט א"כ ל"ל במשוך פרה זו מעכשיו לאחר ל' יום דקא מוקי לה ר' יוחנן[ק] אפי' בעומדת באגם דמקום ראוי למשיכה פירוש ולא מיבעיא בחצירו הא אפילו ברה"ר קיימא קנה כיון דאמר מעכשיו וי"ל דר' יוחנן לטעמיה לעיל בפירקין (דף ס.) מעכשיו ולאחר ל' יום שיורא הוי וה"ק מעכשיו יתחילו הקידושין ולא יגמרו אלא עד לאחר ל' יום וכמו כן אמר גבי מעכשיו דמשיכה וכיון דלא קנה לגמרי צריך שיהו בשעת גמר המשיכה במקום ראוי למשיכה ומש"ה מוקי לה ר' יוחנן התם בעומדת באגם דראוי למשיכה אבל ברה"ר לא והא דקאמר הכא [ש] דאפי' נקרע השטר מהני הואיל ואמר ליה מעכשיו אתיא כשמואל דאמר לעיל (דף נט:) תנאה הוי וצריך לדקדק אליבא דרבי יוחנן איך אנו קונין שום דבר לאחר זמן כגון שידוכים ושאר תנאים דהא אפילו אמר ליה מעכשיו לא מהני לר' יוחנן אם חזר בו או אם הוא קנין סודר כיון שאין הסודר ביד הקונה בסוף הזמן דהדרא סודרא למריה דה"נ אמר (נדרים דף מח:) גבי ההוא גברא שרצה להקנות נכסים לבריה ע"מ שיהא בר בריה צורבא מרבנן (הוא) וקאמר התם דלא קני מהאי טעמא דאימת קא קני כי הויא [ר] בריה צורבא מרבנן והיא שעתא כבר הדרא סודרא למריה ואמר הר"ס דשמא ע"מ מהני אפילו לרבי יוחנן ולא הוי שיורא אלא תנאי ולכך טוב לומר ע"מ מעכשיו: **ה"נ קונם מה שאני עושה לפיך.** ול"ג איני עושה כיון [ש][דבלאו] דמשועבדת לבעלה לא מצית למיסר [ת] בקונם[ב]: **יפר שמא תעדיף.** תימה הלא אינו מיפר אלא דברים שבינו לבינה ועינוי נפש[א] וי"ל דהא נמי דברים שבינו לבינה שלפי שאי אפשר לנמנס ליהנות משלה מה שהיא חייבת לו ואי אפשר שלא יהנה יותר מן הראוי לו ויאסר אף בשאר מעשה ידיה ולכך צריך להפר: **וידים איתנהו בעולם.** והוי כמקדיש דקל לפירותיו דמהני אפילו למ"ד אין אדם מקנה דשלב"ל וה"ה דמצי לשנויי שאני קונמות דקדושת הגוף נינהו כדמשני בפ' אע"פ (כתובות דף נט.):

אלא

מסורת הש"ס

א) יבמות מג: גיטין מה., ב) [יבמות צג: כתובות נח: ב"מ טז:], ג) [בכת"י נוסף: באמת אמרו], ד) [שבת לג: יבמות מה.], ה) [צ"ל דתנן], ו) יבמות צג. כתובות נט. סו. ע. נדרים פה., ז) [נדרים פה:], ח) [בכת"י נוסף: לך], ט) [לעיל מח: וש"נ], י) [לעיל מח. וש"נ], כ) [צ"ל יותר. רש"ש], ל) [בדפו"ר: ידים], מ) [צ"ל רב. מהרש"א. וכ"ה בתוס' הרא"ש], נ) [נדצ"ל אמרינן למתניתין דהרי את. ועי' לעיל נט ע"א רב ושמואל דאמרי תרוייהו וכו'], ס) [דף נט:], ע) [ה"א" יש למחוק, או לגרוס הא (בלא ר"ת). רש"ש], פ) [צ"ל קנין השחרור אחר, רש"ש], צ) [בדפו"ר: כשפודהו. וכצ"ל], ק) [כתובות פב ע"א, וכם פו ע"ב], ר) [צ"ל בר בריה], ש) רש"א, ת) [וע"ע תוס' כתובות נט ע"א ד"ה קונם, ותוס' יבמות עא ע"א ד"ה שאין], א) [נדרים עט ע"א וע"ש בע"ב], ב) [ויתכן דיש להוסיף: אפילו], ג) [ויתכן דצ"ל: דלר' אליעזר נמי זרועים], ד) [נדצ"ל בקבלת], ה) [ברמב"ם: שיכנס],

תורה אור השלם

1. לֹא תַסְגִּיר עֶבֶד אֶל אֲדֹנָיו אֲשֶׁר יִנָּצֵל אֵלֶיךָ מֵעִם אֲדֹנָיו: דברים כג טז

גליון הש"ס

תוד"ה כגון וכו' נקרע השטר כו' אתיא כשמואל. לשון זה צ"ע דהא הכא רבי הוא דאמר כן ואליבא דרבי גם רב מודה דמעכשיו ולאחר ל' יום הוי תנאי כמבואר בסוגיא דלעיל דף נט ע"ב מהיום ולאחר מיתה הוי גט:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בלוקח נ"ל קודם ד"ה לכשאקחך: (ב) ד"ה שמא וכו' אע"ג דלא באה לעולם. נ"ב ול"ע בכתובות פרק אע"פ דף נט משמע דלר"ע אין הטעם משום דבר שלא בא לעולם ע"ש דמשמע דאי הוה ס"ל שמואל כר"ע הוה ניחא ולפי מה שגרסו התוס' שם אתי שפיר ולפי פרש"י צ"ע:

מוסף רש"י

בלוקח עבד על מנת לשחררו הכתוב מדבר. ומוזהר שלא להשתעבד בו (יבמות צג.). והזהיר הכתוב לבית דין שיכפוהו שלא להשתעבד בו (גיטין מה.). הרי עצמך קנוי לך מעכשיו. לכשאקחך, וכי זבין ליה הוה ליה משוחרר למפרע, ומהכא אמרינן ביבמות (צג.) דרבי כר"מ סבירא ליה דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם (גיטין מה.). לאחר שיחלוץ לך יבמיך. קסבר האי תנא אין קידושין תופסין ביבמה לשוק (לעיל סב.). אינה מקודשת. דהוו ליה דברים שלא באו לעולם ועכשיו אין בידו לקדשה (שם). כיון דהשתא לא תפסי בה קדושי לקמיה נמי לא תפסי, דלאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם (יבמות צב:). קונם שאני עושה לפיך. אשה שאמרה לבעלה מה שאני עושה מלאכה יהא אסור לפיך בקונם (יבמות צג.). מה שאני עושה יהיה קונם לפיך, יהי עליך כהקדש מליהנות לו (כתובות נט. ובעי"ז שם סו.). אין צריך להפר. נדר זה, שאין בה כח להקדישו לפי שהוא שלו (שם נט.). דכיון דקא משעבדא ליה למעשה ידיה לא מציא נדרה (יבמות צג.). דלא אמרה כלום דלאו כל כמינה לאפקועי מבעל מה דזכי ליה רחמנא (נדרים פה.). ואפילו לשמא תעדיף נמי לא חיישינן, דאי מעדפא נמי לבעל הוא (כתובות סו.). שמא תעדיף עליו יתר מן הראוי לו. דתנן (כתובות סד:) מה היא עושה לו משקל ה' סלעים שתי כו' וטפי לא משעבדא ליה ואהעדפה חייל נדר ואע"ג דעדיין לא נעשית המלאכה (יבמות צג.). דמותר זה אינו שלו ויכולה להקדישו (כתובות נט.). והעדפה דידה הוא וחייל עלה קונם (שם סו.). אינה לשכירות אלא לבסוף. הלכך לאו מלוה הוא (ב"ק צט.). כדאמר באיזהו נשך (ב"מ סה.). בשכיר שנה בשנה, שכירות שנה זו משתלמת בתחילת שנה אחרת (ב"מ קי:). ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף. אומן המקבל עליו לעשות בשכר, לא אמרינן בגמר המלאכה הוא קונה כל השכירות, אלא כל פורתא ופורתא דעבד, קמא קמא קני אגרא (ע"ז יט:). כיון שעלה שכרו לפרוטה נתחייבה לו מיד פרוטה והויא ליה מלוה גבה (ב"ק צט: ובעי"ז לעיל מח.).

עין משפט נר מצוה

נ א מיי' פי"ב מהלכות נדרים הל' י סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלד סעי' עא וטוש"ע אה"ע סימן פא סעיף ב:

נא ב ג מיי' פ"ח מהל' אישות הלכה יט סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן לח סעיף יג:

נב ד מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף יג:

נג ה ו מיי' שם פ"ז הלכה א סמג שם טוש"ע שם סעיף ח ט י יא:

מוסף תוספות

א. וכן גבי פירות ערוגה. תוס' יבמות צג. ד"ה קונם.

ב. שאין נדרים דאיסור חפצא חלים על דבר שאין בו ממש, כדמפרש במס' נדרים. ריטב"א (ועי' מהרש"א).

תוס' ר"י הזקן

הלכך כמי שלא באה לעולם הוא. ודברי הכל. בין לרבה בין לרב יוסף הוכר עוברה בעינן דומיא דשחת. איכא מ"ד הואיל ומוקמינן להא דרבי חנינא כר' אליעזר [בן יעקב] וקי"ל דלאו הלכתא היא, דהא קי"ל אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, הא דרבי חנינא נמי [לאו] הלכתא היא ואפילו הוכר עוברה אינה מקודשת. ואי"ת והא ר' חנינא [אתא לפרושי] מתני' ותנאי דמתני' ס"ל אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. וי"ל שבא ר' חנינא להודיענו דאפילו מאן דאית ליה אדם מקנה דבר שלא בא לעולם בשאין אשתו מעוברת הואיל ולא בא[ג] מקצתו לעולם אינה מקודשת, מיהו אם היא מעוברת שבא מקצתו לעולם למאן דאית ליה אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מקודשת. והר"ם ז"ל כתב בפ"ז [מאישות הט"ז] שאם הוכר עוברה מקודשת, ובתרומות פרק ה' [ה"ט] כתב והוא שיבואו שליש דלא כר' אליעזר. נראה דעתו דמתניתין דאמר לא [אמר] כלום בין רבי אליעזר בין רבנן היא כר'[ג] אליעזר זרועים מיהא בעי, משום הכי מהדר לתרוצי למימריה דר' חנינא כדעתיה דר' אליעזר דמימרא דרבי חנינא לפרושי מתני' קא אתיא. ומיהו ר' חנינא נמי אליבא דרבנן אמרה שאם הוכר עוברה מקודשת. ואע"ג דס"ל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, הא קי"ל נמי המקנה למי שלא בא לעולם [לא קנה] ואפילו הכי אם מזכה לעובר [שלו] קנה, וקידושין זכות הם לאישה דאדעתא ניחא לה בבעל, ואביה מזכה לה במקבל[ד] כסף קדושיה, וכמו שהמתנה מתנה מפני שדעתו של אדם קרובה אצל בנו ובתו להועילם גמר והקנה לזה מעתה שהוא בעולם לקנותה תכף שתבא בעולם מפני שזכות הוא לה, וכ"ש הוא ומה אם כשהקונה אינו בעולם מפני שדעתו קרובה אצל בנו קנה לכשיבא, כ"ש כשהקונה הוא בעולם והמתנה אינה בעולם שקנה מעתה המתנה לכשתבא בעולם, הלכך קדושיו קדושין. וכן כתב הר"ם פ"ז [שם] ויראה לי שצריך לחזור ולקדש מאביה אחר שתלד כדי שתכנס[ה] אותה בקדושין שאין בה דופי. ולשונו בפי' המשנה ואשר יתחזק אצלי שהוא יצטרך לקדש אותה אחר לידתה ואז יותר לו לבא עליה לפי שהעיקר אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואמנם אמרנו דבריו קיימין להחמיר שהיא אשת איש. ע"כ. הא דאמרינן במתניתין לאחר שיחלוץ ליך יבמיך אינה מקודשת אתיא כמ"ד דאין קדושין תופסין ביבמה לשוק [יבמות צב, ב], אבל אנן דקי"ל דמספקא לן אי תפסי בה קדושי אי לאו, היא ספק מקודשת וכן הוא בירושלמי וכ"כ הר"ם [אישות פ"ז הט"ו]. **מתני'.** כפועל. אעשה עמך בפעולה יום אחד. **גמ'.** פרוטה. שאמר לה התקדשי לי בפרוטה זו על מנת שאעשה לך כך וכך. בצוותא ואקדש לך. שלא אשב יחידי ומיירי שאמר לה הרי את מקודשת לי בצוות שאעשה לך. אינה אלא בסוף. וליכא מלוה ובמכוש האחרון חלו הקדושין וחיוב שכרו ולא קודם, נמצא דליכא מלוה. מתחלה ועד סוף. ומכוש האחרון שחלו הקדושין לית בה שוה פרוטה נמצא שקדשה במה שנתחייבה משכרו שהוא מלוה אצלה שהרי הרויחו והיה בידה מלוה. על מנת. תנאה משמע. וקי"ל דישנה לשכירות מתחלה ועד סוף, וכן פסק הר"ם פ"ה [ה"כ]. **מתני'.** על מנת שירצה. בגמ' מפרש. מלמדין. כדי לעקור הקדושין למפרע ולא תזקק ליבם. **גמ'.** דאמר אין. כלומר דעל מנת שירצה משמע שיאמר כשישמע רוצה אני אבל אם שתק לא הוי מקודשת. והא לא אמר אין. דאי מיירי שמת ואמר אין כי לא מת האב נמי מקודשת מכי אמר אין ואמאי נקט מת האב.